

De vele gezichten van CINDY SHERMAN

Streetstyle-ster, middeleeuwse madonna, clown: Cindy Sherman kent vele gezichten. Fondation Louis Vuitton presenteert tot begin januari een indrukwekkende overzichtstentoonstelling van de Amerikaanse kunstenares.

Haar een selfie queen noemen zou haar tekortdoen: Cindy Sherman mag dan al haar hele professionele leven de hoofdrol spelen in haar werk, het gaat nooit om haar eigen persoon. Haar gezicht is het ultieme canvas, elk portret is een archetype, uit de film- of modewereld, de populaire cultuur of de (kunst) geschiedenis. Of we nu spreken over de *Untitled Film Stills* uit de jaren zeventig, of over recenter werk, met koppels en mannelijke personages.

Haar werk is het best te omschrijven als een mix van fotografie en performance art. Met dikke lagen make-up, vintage kleding, pruiken en allerlei props, creëert Sherman steeds een ander personage. Dat doet ze in haar eentje: ze is haar eigen visagist, kleedster, kapper en setontwerper.

Haar grote doorbraak kwam vroeg in haar carrière, met de genoemde zwart-wit serie *Untitled Film Stills* uit 1977. Sherman vertolkte actrices in B-films en films noir, in de rol van bibliothecaresse, verleidster of hillbilly. Gefotografeerd op straat, bij een zwembad, in een interieur. Het leken fragmenten uit een jarenvijftigthriller, of uit het Italiaanse neorealisme. 'Eigenlijk dacht ik nooit zo na over dat acteren,' zei ze ooit in een interview. 'De atmosfeer werd bepaald door de achtergrond, maar uiteindelijk viel of stond een beeld met het verhaal, met de expressie die je van mijn gezicht af kon lezen. Toen volgde dat acteren vanzelf.'

Na de *Untitled Film Stills* volgden series als *Fashion*, *Centerfolds*, *History Portraits*,

Clowns, *Murals* en *Flappers*. Haar personages variëren van bizar tot uiterst geestig en met sommigen krijg je acuut medelijden. Neem de doodsbanne centerfolds, die op geen enkele manier sexy blijken te zijn. Het idee voor haar *History Portraits* (1988-1990) ontstond tijdens een bezoek aan Rome. Sherman kroop in de huid van afgebeelde personen op renaissance- en barokschilderijen, het is misschien wel een van de meest briljante series uit haar oeuvre. Ze legt het accent op de gemaaktheid van de portretten en drijft zo zachtjes de spot met de kunstgeschiedenis.

Hoe grotesk alle personages ook zijn, ze hebben ook altijd iets herkenbaars, waardoor je toch sympathie voor ze opvat. Haar *Clowns* (2003-2004) zijn afschrikwekkend – in Shermans wereld is de clown geen vrolijke Frans maar een Jokerachtige horror-psychoot – maar tegelijkertijd melancholiek, waardoor je na een tijdje toch voor ze begint te voelen.

Naast humor klinkt er ook de nodige maat-

Linkerpagina: 'Untitled #584', uit de serie 'Flappers', 2018

schappijkritiek door in haar werk. Haar serie *Fashion* (1983) begon aanvankelijk met het promoten van de kleding van Jean-Paul Gaultier en Comme des Garçons. 'Het was het vreemdste spul ooit, vooral dat van Comme,' vertelde ze aan Harper's Bazaar USA in 2016. 'Ik dacht: dit zijn kleren voor een dakloze. Er zaten gaten in, scheuren, een beetje piraatachtig.' Uiteindelijk showde ze de kleding als gestoord, neurotisch model, met verward haar en blauwe plekken. Het resultaat was enorm surrealistisch en een totale tegenpool van de glamourshots die je zag indertijd.

Hoewel ze de draak stak met hun imago, vonden de modemerken het geweldig, wat Sherman allemaal deed. Ze kreeg een opdracht van Balenciaga (waarin ze een 'feestbeest op leeftijd' en een 'fashion victim' uitbeelde), Marc Jacobs en het make-up merk M.A.C. In 2016 maakte ze voor Harper's Bazaar US de serie *Project Twirl*, waarin ze zichzelf omturnde tot streetstyle-ster. Ter inspiratie volgde ze een aantal Instagram accounts. 'Ik walgde echt van sommige accounts – zo iemand die haar zus in L.A. bezocht met een fotograaf, een haar- en make-upartiest in haar kielzog.' Ze zette de influencers onberispelijk neer, met als hoogtepunt een in een groen Gucci-pak gestoken fashionista met dansend haar en een Iris Apfel-bril.

Een van de meest veelbesproken series was toch

Met de klok mee: 'Untitled #602', uit de serie 'Men', 2019; 'Untitled #465' en 'Untitled #466', beide uit de serie 'Society Portraits', 2008

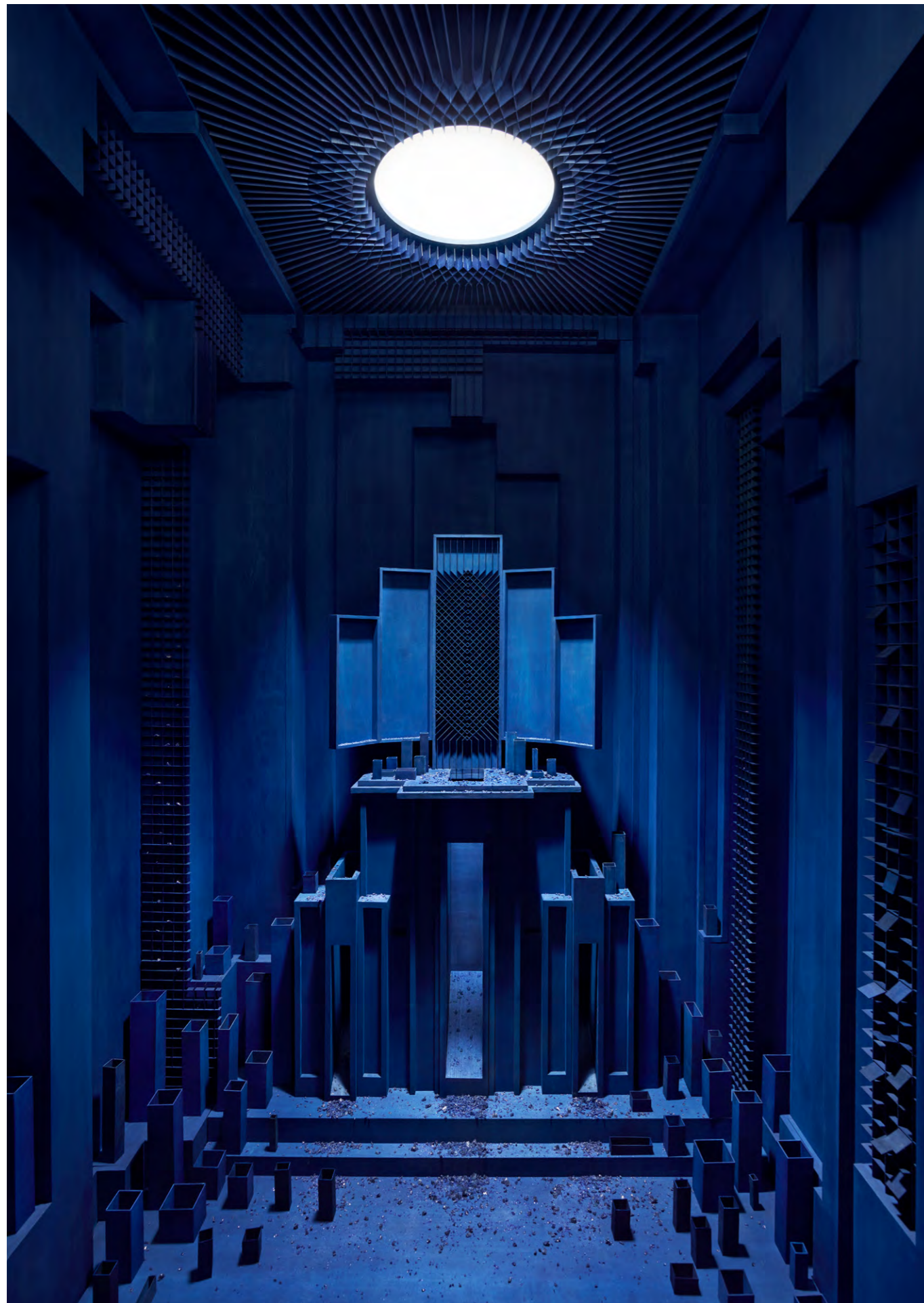
wel *Society Portraits* uit 2008, waarin ze Amerikaanse *socialites* van een zekere leeftijd op de hak nam, met zware make-up en haute couture. Dames met macht die duidelijk zwemmen in het geld en niet wars zijn van cosmetische ingrepen (bij sommigen zie je de botox). Al laat Sherman ook hun spataderen, gezwellen voeten en hangend armvel zien. De foto's zijn lachwekkend en tragisch tegelijk. Deze vrouwen bestrijden onvermoeibaar het proces van ouder worden, omdat hun status en positie dat van hen verlangt.

Dezelfde ironie kenmerkt *Flappers* (2016-2018), waarin Cindy Sherman zich vermomt als voormalige sterren uit de jaren twintig en dertig, alleen nu op leeftijd. Ze lijken zich er niet van bewust te zijn dat ze over hun hoogtepunt heen zijn en poseren zogenaamd voor publiciteitsfoto's, in kostbare jurken en voorzien van maquillage.

En dan is er haar meest recente werk *Men* (2019-2020), met mannen in kleding van Stella McCartney. Wederom draait het om identiteit en de menselijke psyche: wat maakt ons nerveus, geïrriteerd, gelukkig, trots? 'Wat ik wilde,' zegt ze daarover, 'is iets maken wat iedereen begrijpen kan. Ook al weet je niets van moderne kunst. Met een spiegel roep ik iets op waarvan ik zelf ook niet weet wat het is. Totdat ik het zie.'

'Cindy Sherman at Fondation Louis Vuitton' is te zien tot 3 januari 2021 in Parijs

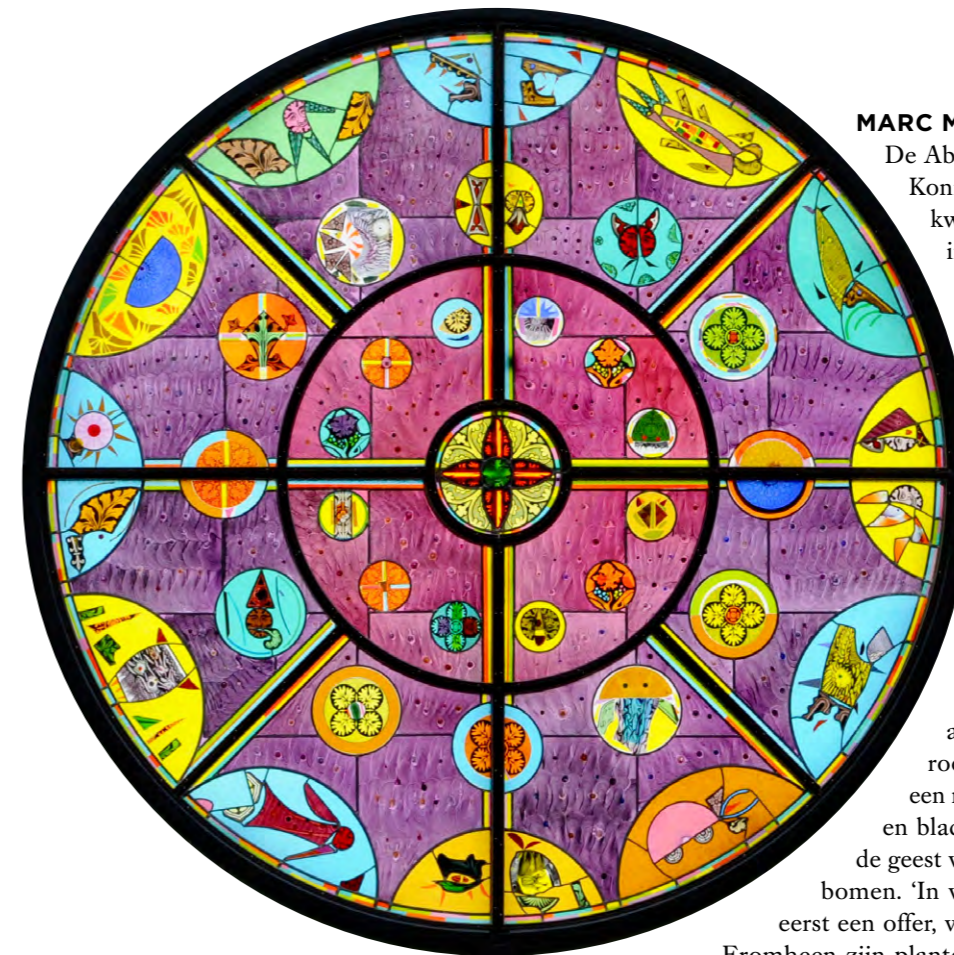

FOTOGRAFIE COURTESY OF MARC MULDER EN KERSGALLERY, AMSTERDAM 2018 (GREEN MAN), COURTESY OF LEVI VAN VELUW AND GALERIE RON MANDOS, AMSTERDAM 2017, (THE ALTAR)

KUNST met een ziel

Al eeuwen laten kunstenaars zich inspireren door religie en spiritualiteit. Ook in deze tijd – of juist in deze tijd – zien we dat gebeuren. Drie voorbeelden.

tekst HÉLÈNE VAN DER VEN, art advisor

MARC MULDER

De Abdij Onze Lieve Vrouw van Koningshoeven (vlak bij Tilburg) kwam in 2018 met een primeur in Nederland: een zogenaamde 'biomakerij'. een biologische waterzuiveringsinstallatie, geïnstalleerd door de Trappisten, de monniken die in de abdij het beroemde La Trappe-bier brouwen. Met behulp van tropische planten en micro-organismen wordt water gezuiverd en hergebruikt. Speciaal voor deze bijzondere plek creëerde kunstenaar Marc Mulders (1958) twee roosvensters van glas-in-lood, die bestaan van symboliek. Niet verwonderlijk, want spiritualiteit loopt als rode draad door Mulders' werk, met de natuur als grote inspiratiebron. Midden in een roosvenster zie je dan ook de Green Man, een mythologische figuur met takken als haar en bladeren als baard. Volgens Mulders is hij de geest van het woud, het aura rond planten en bomen. 'In vroeger tijden brachten mensen hem eerst een offer, voordat de akkers werden ingezaaid.' Eromheen zijn planten, water, vissen, bloemen, kikkers en vlinders afgebeeld, verwijzend naar een vruchtbare natuur. Ook mooi: de Arabisch-islamitische elementen, waarmee de kunstenaar de gastvrijheid naar andere religies wil benadrukken.

Abdij O.L.V. van Koningshoeven, koningshoeven.nl

LEVI VAN VELUW (LINKERPAGINA)

Als kleinzoon van een dominee was Levi van Veluw (1985) al sinds zijn vroege jeugd gefascineerd door de rituelen van de kerk. 'Vaak begreep ik niet eens precies waar het over ging. Later bedacht ik dat de kerk iets wat niet zichtbaar is, weet te vertalen naar fysieke objecten,' zei hij pas in een interview. En dat is precies wat Van Veluw onderzoekt, hoe mensen dingen omzetten naar materie, en spiritualiteit gestalte geven met behulp van tastbare symbolen. Door een tempel, of een altaar als uitgangspunt te nemen, roept hij overtuigende, spirituele ervaringen op. Binnengaan in zijn diepblauwe installaties voelt alsof je heilige grond betreedt. Neem bijvoorbeeld *The Altar*, een kleine kapel, waar een drieluik op een altaar staat,

met daaromheen glinsterende, blauwe steentjes. Alsof je een archeologische vondst doet en een eeuwenoude, mysterieuze cultus ontdekt. 'Dat doet iets met je, als het goed is. Het lijkt op veel dingen, maar het is het allemaal net niet. Dus moet je zelf gaan interpreteren, want er hangt geen bordje bij waarop alles wordt uitgelegd.'

The Altar was het uitgangspunt voor de grotere, vergelijkbare installatie *Sanctum*, die Van Veluw in de zomer van 2020 installeerde in het Hem, het kunstcentrum op het Hembrugterrein in Amsterdam, dat voor iedereen toegankelijk is. *Het Hem, hethem.nl*

STUDIO DRIFT

Lonneke Gordijn (1980) en Ralph Nauta (1978) van Studio Drift bestudeerden voor *Franchise Freedom* (2017) het natuurlijke vluchtpatroon van zwermen spreuwen. Dat vertaalden ze vervolgens naar software die voor drones werd ontwikkeld. In deze installatie draait het vooral om licht en beweging, elke drone heeft een eigen lichtbron, waarvan de kleur en intensiteit wordt beïnvloed door de afstand tot de andere drones. Resultaat: een dans in de lucht, die volgens de kunstenaars poëtisch verbeeldt hoe wij als mensen autonoom willen blijven, in maatschappijen met regels en conventies. Net als

vogels ervaren mensen een groep als veilig, terwijl ze tegelijkertijd individuele vrijheid willen. Waar ligt de balans? Het werk heeft iets intens ontroerends, zeker als je bedenkt dat de kunstenaars geloven dat een zwerm ook mensen op één golflengte zou kunnen brengen. In deze tijden iets om over na te denken. De performance was te zien op Art Basel Miami, NASA Kennedy Space Center, Burning Man en Amsterdam, waar de zwerm ook nog eens een groot rood hart in de lucht vormde. 'Alles wat we maken gaat uiteindelijk over de fluctuerende relatie tussen natuur, technologie en de mens. Op onze manier hopen we spirituele en emotionele waarden zichtbaar te maken.' ●

Franchise Freedom,
zoals te zien op Art Basel
Miami, 2017

Fotografie James Harris,
Courtesy Studio Drift